

Lausunto

17.03.2023

Asia: VN/17836/2022

Lausuntopyyntö tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta / Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om en promemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagstiftningen om smittsamma sjukdomar

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry

Lausunto 17.3.2023

Sosiaali- ja terveysministeriö

VN/17836/2022

Lausuntopyyntö tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta / Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om en promemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagstiftningen om smittsamma sjukdomar

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoja tartuntatautilainsäädännön kehittämistarpeita kuvaavasta muistiosta. STM toteaa, että se on koonnut muistiossa yhteen eri toimijoiden ja -viranomaisten esittämiä tartuntatautilainsäädännön muutos- ja kehittämistarpeita.

STM toteaa, että muistio keskittyy muutos- ja kehittämistarpeisiin, ei näiden ratkaisuihin.

Lausunnossa pyydetään esittämään näkemyksiä muistioon koottujen lainsäädännön muutos- ja kehitysehdotusten perusteista sekä tarpeellisuudesta. Lausunnossa voi tuoda esiin myös sellaisia tartuntatautilainsäädännön kehittämis- ja muutosehdotuksia, joita muistiossa ei ole esitetty

Liikunta-alaan kohdistui pandemian aikana kohtuuttomia rajoitus- ja sulkutoimenpiteitä. Toimialajärjestönä SKY ei ole saanut alan asiantuntijana pyyntöä esittää näkemyksiään muutos- ja kehittämistarpeista eikä ollut tietoinen muistion valmisteluista. SKY ei myöskään saanut STM:ltä lausuntopyyntöä tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta.

SKY on tuonut muutos- ja kehittämistarpeita esille koko pandemian aikana ratkaisukeskeisesti runsaslukuisissa lausunnoissamme sekä kannanotoissa. Korostimme koko pandemian aikana yhteistyön, ennakoinnin, tiedolla johtamisen ja asiantuntijuuden merkitystä.

SKY kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta Lausuntopalvelussa.

Yleistä

SKY on yksi Suomen yrittäjien toimialajärjestöistä. Toimialajärjestönä yhdyimme Suomen Yrittäjien lausunnossa esitettyihin yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen, elinkeinovapauden sekä työ- ja sosiaali oikeudellisen sääntelyn näkökulmista tärkeisiin tartuntatautisääntelyn uudistamista koskeviin näkemyksiin.

Toimialan näkökulmat

SKY ei nosta esille lausunnossaan pandemian aikaisia järkyttäviä inhimillisiä ja taloudellisia toimialaan kohdennettujen rajoitus- ja sulkutoimiin liittyviä kokemuksia yrittäjille, työntekijöille ja liikunnan harrastajille. Tavoittemme on varmistaa, että tuleva valmistelutyö tunnistaa tutkitun tiedon ja kokemusten kautta parhaan mahdollisen lainsäädäntökokonaisuuden sekä organisoitumis- ja toimintamallit.

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Pandemian aikana näihin oikeuksiin puututtiin väliaikaisen tartuntatautilain antamin valtuuksin, joissa elinkeinotoiminnan perustuslailliset ja perusoikeudelliset oikeudet vaarantuivat. Alkuvaiheen virheelliset jurtumat jäivät korjaamatta ja hajanainen jatkuvasti muuttuva säädösviidakko aiheutti epävarmuutta ja epätietoisuutta. Toimialaoja kohdeltiin eriarvoisesti, oikeasuhtaisuus ja välttämättömyys sekä viimesijaisuus jäivät toteutumatta rajoitus- ja sulkemistoimenpiteitä päätettäessä. Tulevassa laissa yhdenvertainen kohtelu on varmistettava. Haitta ja hyötyarviointi oli puutteellista tai sitä ei tehty/päivitetty/reagoitu muutostarpeisiin, kun käsitys Covid-pandemiasta eteni.

Laajapohjainen vaikutusten arviointi on edelleen tarpeellinen

SKY toteaa, että pandemian vaikutustenarvioinnin osalta tulee vielä toteuttaa laajapohjainen vaikutusten arviointi ja osallistaa siihen erityisesti ne toimialat, joihin pandemian aikaiset

rajoitukset ja sulut kohdistuivat. Tartuntatautilainsäädäntöä on uudistettava laaja-alaisesti ja varmistettava valmisteluvaiheessa sidosryhmäkuuleminen ja asiantuntijoiden kuunteleminen.

Vaikutustenarvioinnin tulee olla jatkuvaa ja pandemia-ajan toiminta keskitettyä

Pandemian aikainen päätöksenteko, johtaminen ja viestintä olivat hajallaan. Kriisiajan viestinnän tulee olla selkeää ja viranomaistoiminnan on toimittava samoilla pelisäännöillä ja ohjeistuksilla koko maassa. Rajoitus- ja sulkemisoikeus hajaantui ja päätöksiä tehtiin varmuuden vuoksi ymmärtämättä sen laajoja vaikutuksia talousteen ja kansalaisiin. Mikäli rakenne on kunnossa, hajautettu valta ja vastuu tarvitsevat kuitenkin selkeän pandemianaikaisen organisaation, josta toimenpiteet ohjeistetaan ja täytäntöönpanoa seurataan. Toimenpiteistä tulee laatia selkeä prosessikuvaus, joka valmistellaan uuden lain yhteydessä.

Yritysten osalta pandemianaikaiset rajoitus- ja sulkupäätökset tulivat liian lyhyillä varoitusaajoilla ja sisältö oli vaikeaselkoista. Yritysten sopeutumistoimille ei annettu riittävästi aikaa. Henkilöstön osalta lomautusten osalta toteutettiin työlainsäädännön osalta muutoksia mm. lomautusten osalta. Muutos oli myös väliaikainen, jolloin pandemian loppuvaiheessa se ei ollut enää käytössä ja osa yrityksistä sain neuvotteluprosessit valmiiksi siinä vaiheessa, kun rajoitus- ja sulkutoimet päättyivät. Uuden lain valmistelussa tulee toimialakohtaisesti kerätä ne lait, joihin pandemian aikainen tartuntatautilaki vaikuttaa. Palveluliiketoiminnassa ja yritysten liiketoiminnoissa saattaa olla kausi tai vuosikohtaisia sopimuksia. Pandemian aikana yritykset menettivät mm. irtisanomisten ja sopimusten jäädyttämisten kautta tuloja.

Tietopohjaa tulee päivittää koko pandemian ajan, jolloin voidaan välittömästi reagoida tarvittaviin muutoksiin.

Vaikutus kansalaisten terveyteen

Koronapandemian aikana liikkumista rajoitettiin merkittävästi ja fyysisen aktiivisuuden vähenemisen seurauksen on pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia kansanterveyteen ja kansantalouteen. Yksinäisyys, työ- ja toimintakyvyn heikkeneminen ovat edelleen näkyvissä.

Liikunta-alan osalta liikkumisen polarisaatio kasvoi ja liikkumattomuuden kustannukset nousivat. Jatkossa on syytä arvioida lyhyt- ja pitkäaikaiset vaikutukset. Eri ikäryhmien osalta liikkuminen ei ole vieläkaan koronaa edeltävällä tasolla. Rajoittavaa sääntelyä on pystyttävä arvioimaan koko ajan

Mikä tartuttaa?

Pandemian aikana syntyi luetteloita tilojen ja toimintojen osalta. Tila ei sisäänä tartuta ketään, vaan sen käyttäjät ja heidän käyttäytyminen suhteessa tartuntatautiin ja sen tarttumismekanismiin. Tilankäytön osalta esimerkkinä: ryhmäliikunta (covid käytänteillä = rajat, välit, hygienia ym.) suljettiin, mutta samaan aikaan tiloja voitiin tarjota esim. yksityisiin tilaisuuksiin (joissa ei ollut henkilörajotetta).

Tiloissa on aina viranomaisen määräämä kapasiteetti -> yrityksen liiketoiminnan osalta viranomaisten ymmärtämättömyys johti täysin kohtuuttomiin päätöksiin

Tilojen osalta terveysturvallinen toimintaympäristön määrittäminen on jatkossa tärkeää. Riskien välttäminen tulee perustua tartuntamekanismin mukaisiin toimintoihin. Riskien hallinnan osalta tulee varmistaa asiantuntijoiden tuottamien aineistojen käytön soveltaminen lainsäädännössä (THL:n riskitaulukko). Liikunta-alalla on valmistunut infektioiden ehkäisemiseen liittyvä CENin standardi, jota tulee hyödyntää lain valmistelussa.

Korvaukset

Korvausmenettelyt on rakennettava valmiiksi. Pandemian aikana toimialaneutraalius on erittäin tärkeää. Tavoitteena on varmistaa yhdenvertaisuus sekä oikeudenmukaisuus. Liikunta-alalla tuki- ja avustustoiminnoissa yritykset jäivät eriarvoiseen asemaan.

Kasvuyritysten ja konsernien osalta tilanne oli epäoikeudenmukainen, korvausmenettelyn tulee kohdistua kaikille ilman omavastuuaikaa yhdenvertaisesti.

Tietojen luovutus - toimeenpano

SKY on toimittanut STM:n valmistevalle työryhmälle mm. toimialalla olevien kulunvalvonta ja CRM-järjestelmien hyödyntämismahdollisuudet-> ohjeistus ja viesti voidaan yrityksen toimesta toimittaa kohdennetusti nopealla aikataululla (monikanavaisesti).

Valmistelussa tulisi myös huomioida valmiin lain jälkeen tapahtuvat tilanteet eli miten ja missä mahdolliset lisäykset tehdään ja vahvistetaan, jos niitä tarvitaan

Uudistuksen yhteydessä tulee siis varmistaa, että toimenpiteet voidaan määrätä/toimeenpanna yhden ja saman lain sekä organisaation kautta (vrt. ravintolat versus liikunta).

Lopuksi

Valtion Liikuntaneuvostolta on tulossa pandemia-ajan uusi selvitys, joka julkaistaan 29.3. 2023. Sen tulokset tulee huomioida valmistelussa.

Hämäläinen-Bister Riitta
Suomen Kunto- ja terveystuokakeskusten yhdistys SKY ry